

La Biblioteca chantunala dal Grischun

Memoria dal Grischun e da la Rumantschia e medioteca moderna

■ La Biblioteca chantunala dal Grischun è ina biblioteca da studi e da furmazion cun l'incarica da collecziunar publicaziuns regionalas. L'effectiv cumpiglia circa 420 000 medias. En l'edifizi al Karlihof preschenta la Biblioteca chantunala ses effectiv dal liber access da passa 37 000 medias sin ina surfatscha dad 885 meters quadrat, reparti sin trais auzadas. La gronda part da l'effectiv, numdamain passa 380 000 medias, sa chatta en il magasin serrà. En il sector da la Biblioteca chantunala ch'è accessibel a la publicitad stattan a disposiziun passa 100 plazzas per lavurar

cun las medias: plazzas da retschertga per la tschertga en il catalog online, plazzas da lavur d'internet e da multimedia, ina plazza per leger microfilms e plazzas da lavur per leger. En l'entir sector ch'è accessibel a la publicitad è l'access a l'internet pussaivel senza cabel.

Tenor l'ordinaziun davart la Biblioteca chantunala ademplescha quella trais incumbensas: primo è ella biblioteca d'archiv cun l'incumbensa da rimnar, da cataloghisar, da mantegnair e d'intermediar mediums che han ina relaziun cun il Grischun. Secundo è ella biblioteca da studi e da furmazion cun l'incumbensa da facilitar las activitads scientificas e culturalas en il chantun cun cumprar, cun cataloghisar e cun intermediar ils mediums respectiv. E tercio è ella post da cussegliaziun per bibliotecas ad access public en il chantun cun l'incumbensa da promover il svilup e la coordinaziun da bibliotecas grischunas.

Cudeschs vegls e novas medias

L'onn 1850 ha la biblioteca da la scola chantunala evangelica dal Grischun, ch'è vegnida fundada l'onn 1804, fusiunà cun la biblioteca catolica da scola. L'onn 1883 è questa biblioteca vegnida declarada uffizialmain sco Biblioteca chantunala dal Grischun, e quai tras in conclus da la regenza.

L'effectiv da cudeschs vegls cumpiglia circa 120 000 medias, la gronda part da quai èn reticas. Da las obras reticas las pli veglias fa part l'emprim stampat ch'è insumma vegni produci en il territori grischun: ils «Statuti Valtellina riformatori nella Città di Coira» dal Puschlav da l'onn 1548. L'effectiv vegl illustrescha la vita spiertala, ils interess

Edifizi da la Biblioteca chantunala al Karlihof a Cuira.

ed ils cumbats politic-cultural dal Grischun dals ultims 450 onns. Gronds temas istorics e politics sco la refurma, la cuntrarefurma, la guerra da 30 onns, dentant er ovras davart la medischina, la geografia, la filologia e la filosofia u davart la litteratura da viadis fan part da las activitads da publicaziun dal chantun Grischun e sa chattan en la collecziun da cudeschs da la Biblioteca chantunala.

Da las 420 000 medias che la Biblioteca chantunala posseda oz èn circa 30 000 nonbooks sco DVDs, discs compacts, placats, gravuras u cartas e circa 1000 abunaments da gasettas. Mintg'onn vegnan vitiers circa 7000 medias novas. Sco biblioteca da studi e da furmaziun porscha la Biblioteca chantunala er ovras da consultaziun da tut gener sco per exempel il Lexicon critic da la litteratura contemporana u l'Archiv geografic da Munzinger.

La Biblioteca chantunala sa participescha plinavant a la Biblioteca digitala da la Svizra orientala, in'uniun da 14 bibliotecas da la Svizra orientala e da la Biblioteca naziunala dal Liechtenstein. Uschia offera la Biblioteca chantunala dal Grischun ina purschida da passa

10 000 medias digitalas, sco cudeschs electronics, cudeschs auditivs, musica e videos sco er gasettas quotidianas. Las utilisadras ed ils utilisaders inscrits da la Biblioteca chantunala pon emprestar – independentamain da las uras d'avertura da la Biblioteca chantunala – medias sur l'internet e chargiar quellas directamain sin l'agen computer. Questa purschida da medias digitalas augmenta la Biblioteca digitala da la Svizra orientala cuntinuadamain. La purschida chatt'ins sin la pagina d'internet da la Biblioteca chantunala u directamain sut www.dibios.ch.

En la Biblioteca chantunala pon ins er utilizar ina staziun auditiva da la Fonoteca naziunala. La staziun sa chatta al plaunterren tar las plazzas da lavur da multimedia e d'internet. La Fonoteca naziunala svizra rimna, documentescha e metta a disposiziun tut quels portatuns che han en x-ina maniera in connex cun l'istorgia e cun la cultura da la Svizra. Emissiuns da radio, chanzuns, suns grischuns, chaussas rumantschas, versiuns dialectalas da paraulas e bler auter pon ins chattar e tadlar là directamain.

Per documentar la publicaziun da

cudeschs e d'autras medias reticas publicescha la Biblioteca chantunala mintg'onn ina bibliografia grischuna. Quella cumpara sco carnet complementar dal «Bündner Monatsblatt». L'onn 2011 vegn per l'emprima giada messa a disposiziun ina versiun digitala da la bibliografia grischuna. Questa bibliografia grischuna chatt'ins sut www.bibliographie.gr.ch.

Purschidas rumantschas

Pervia da l'incarica da collecziunar chaussas regionalas rimna la Biblioteca chantunala tut las publicaziuns rumantschas dal Grischun e procura che quellas vegnan archivadas en moda durabla. Per il mument vegnan circa 9000 titels rumantschs inditgads en il catalog online. I sa tracta da medias ch'èn vegnidas cataloghisadas suenter l'onn 1982. La litteratura pli veglia, cumparida fin l'onn 1982, vegn inditgada en la tezlera ed en bibliografias spezialas. La tezlera po vegnir consultada durant las uras d'avertura al plaun sutterran da la Biblioteca chantunala.

In'impurtanta ovra da consultaziun per la litteratura rumantscha pli veglia è la «Bibliografia Retorumantscha (1552–1984)» e la «Bibliografia de la Musica Vocala Retorumantscha (1661–1984)» ch'èn vegnidas edidas en in tom l'onn 1986. La Bibliografia Rumantscha è in register d'auturas e d'auturs tenor alfabet che cuntogna cun passa 6000 endataziuns tut ils stampats rumantschs independents ch'èn cumparids dapi il cumenzament da la stampa da cudeschs fin l'onn 1984. Supplementarmain èn cataloghisadas las scrituras bibliografadas en in register da persunas, da lieus e da las materias. Cuntegnids èn er chavazzins tudestgs che renvieschan a las noziuns ch'èn scrittas en rumantsch grischun. Latiers vegn in index cronologic cun ils numers dals titels en la successiun dals onns da cumparizun.

La Bibliografia da la musica vocala rumantscha cumpiglia las notas independentas, stampadas e copiadadas da la musica vocala rumantscha ch'èn vegnidas publicadas tranter 1661 e 1984. Ella cuntogna er collecziuns ed ovras teatralas, sco per exempel cudeschs da chorals, meds d'instrucziun da la scolina, gieus cun chant, musicals e chaussas sumegliantas. La gronda part da las – tut en tut 2692 – notas da la musica vocala inditgadas vegn archivada en la Bi-

lioteca chantunala. Registers supplementars per las cumponistas e per ils cumponists, per las auturas e per ils auturs da texts, per ils titels e per l'incipit faciliteschan la tschertga.

Tar l'effectiv da la Biblioteca chantunala tutgan er las gasettas quotidianas rumantschas dal 19- e 20avel tschientaner ed actualas sco il Fögl d'Engiadina, la Gasetta Romantscha, la Pagina da Surmeir u La Quotidiana. Plinavant cumpiglia la collecziun tut las periodicas rumantschas (p. ex. chalenders, annalas e fegls uffizials).

Occurrenz actualas

Dal matg fin il settember 2011 pon ins visitar en la Biblioteca chantunala in'expoziun davart il Dicziunari Rumantsch Grischun (DRG). L'expoziun dat invista en la lavur e l'ovra dal Dicziunari Rumantsch Grischun. La vernissascha ha lieu ils 11 da matg a las 18.00. Dr. Carli Tomaschett, schefredactor dal DRG, referescha davart il tema «Il Dicziunari Rumantsch Grischun – ina chombra da stgasis da la lingua rumantscha e cultura alpina». Las audituras ed ils auditurs vegnan a savair dapli da l'istorgia dal DRG e survegnan ina survista da las lavurs actualas a l'institut dal DRG.

Sco ulteriura purschida vegn la Biblioteca chantunala ad installar per la stagiun da stad 2011 en tschintg lieus da la citad da Cuira «bancs da leger» che carmalan da restar, da sfegliar e da leger sut il tshiel avert. I sa tracta d'in project realisà en collavuraziun cun la Biblioteca populara dal Grischun e sustegnì da Cuira turissem e da l'Uffizi d'orticultura da la citad da Cuira. A partir dal zercladur 2011 stattan las pitschnas filialas da la biblioteca a disposiziun a las lecturas ed als lecturs en furma d'ina boxa da leger ch'è resistenta a l'aura. Las boxas sa chattan en il parc Fontana, sin la plazza Arcas, sin la piazza da giugar Quaderwiese, sin il santeri Daleu ed en il bogndal Sand. Mintga boxa da leger cuntogna 25 cudeschs. Il spectrum tanscha da litteratura per uffants e giuvenils fin a romans e crimis, dentant chatt'ins er cudeschs grischuns e litteratura rumantscha. Quests bancs da leger vegnan pussibilitads grazia a numerusas sponsoras ed a numerus sponsurs.

Infurmaziuns generalas

Uras d'avertura da la Biblioteca chantunala
Glandesdi fin venderdi da las 9.00 fin las 17.30, sonda da las 9.00 fin las 16.00.

Visitas guidadas

Mintga emprim mardi dal mais han lieu a las 9.00 ed a las 13.00 pitschnas introducziuns co utilizar la Biblioteca chantunala. Visitas guidadas per gruppas èn pussaivlas sin dumonda.

Adressa

Biblioteca chantunala dal Grischun
Karlihofplatz
7001 Cuira
tel. +41 (0)81 257 28 28
info@kbg.gr.ch
www.kantonsbibliothek.gr.ch

La presentaziun:

Biblioteca chantunala dal Grischun

Dapli infurmaziuns:

chatta.ch/?hiid=584
www.chattà.ch

Plaschair da leger en la natira – tranter auter cun purschidas rumantschas.